

Наталія Яковенко,
*Студент 1 курсу магістратури
спеціальності «Соціальна робота»
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,*

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
В. А. Поліщук

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Новим підходом до організації соціальної роботи і системи надання соціальних послуг є соціальні технології та технології соціальної роботи. Суспільна свідомість на початку ХХІ століття визначається інтересом до соціальних технологій, до технологізації соціальної діяльності, що є закономірною складовою світової технологічної революції.

З початку 90-х рр. ХХ ст. і фактично по теперішній час йде інтенсивна наукова розробка проблем, пов'язаних з технологіями соціальної роботи. Існує досить багато досліджень, в яких дається визначення або розкривається зміст даного поняття. Вважається, що технологія соціальної роботи – це процес послідовних, цілеспрямованих відносин і дій, в ході якого відбувається об'єктивація здібностей людини і створюються умови для формування його потреби до активного соціального функціонування.

Соціальні технології дослідниками розглядаються як сукупність методів, прийомів та впливів, що застосовуються для досягнення мети соціального розвитку. Соціальні технології також розглядаються як сукупність способів професійного впливу на соціальний об'єкт з метою його покращення, забезпечення оптимізації функціонування при можливому тиражуванні даної системи впливу.

Мета полягає у підвищенні ефективності використання інноваційних технологій в соціальній роботі.

Соціальні технології — це сукупність способів професійного впливу на соціальний об'єкт із метою його поліпшення, забезпечення оптимізації функціонування при можливому тиражуванні певної системи впливу. Вони націлені на всі прошарки населення, на широкий спектр соціальної сфери, на створення умов, що дають змогу підвищити життєвий рівень, зменшити чисельність населення, що потребує соціальної допомоги. Стрімкий розвиток соціальної роботи зумовлений соціальним замовленням суспільства, спрямованим, насамперед, на формування соціальної політики щодо дітей, сімей та молоді [8, с. 5]. В іншому випадку технології соціальної роботи можуть бути направлені на роботу з нужденними. Це технології тактичного характеру, що є визначальними в системі соціальної роботи. Наприклад, для послаблення проблеми дитячої безпритульності недостатньо виробити і реалізувати приватні технології надання конкретної допомоги бездомним дітям, а важливо – розробити і здійснити технології, спрямовані на зникнення причин, що призводять до бездомності, на профілактику безпритульності. Наявність тих або інших проблем у соціальній сфері дає поштовх до створення та розробки нових засобів та методів соціальної роботи. Для прикладу, так було створено “телефон довіри”, за допомогою якого надається людям у стресових ситуаціях анонімна психологічна допомога. Ще одним яскравим прикладом є створення соціальних служб і соціальних притулків. Застосування соціальних інноваційних методів дозволяє покращити процес соціальної мобільності, що не в змозі зробити за допомогою деяких традиційних форм і методів

Вивчаючи нові технології в соціальній роботі, зупинимось детальніше на – технології формування здорового способу життя працівників, тобто – здоров'язберігаючі технології.

Здоров'язберігаючі технології – являють собою сукупність форм, засобів, методів, які спрямовані на досягнення оптимальних результатів у підтримці фізичного, психічного, морального та соціального благополуччя працівника. Вони набувають все більшого значення в соціальній роботі з персоналом організації, оскільки стан здоров'я працівника має тенденцію до погіршення.

Особливої актуальності набуває технологія самозбереження здоров'я і життєвого оптимізму (ортобіозу з лат. – розумного способу життя), хоча в соціальній роботі з персоналом в організаціях дана технологія ще маловідома. В рамках даної технології в якості основного інструментарію освоюються міні-технології, а саме слід виокремити, такі як:

- ✓ рекреація (зміцнення фізичного здоров'я),
- ✓ релаксація (зміцнення психічного здоров'я);
- ✓ катарсис (система заходів, що зміцнюють моральне здоров'я людини, заснована на самоконтролі, відчутті совісті).

Новим напрямком роботи, метою якого є збільшення цілеспрямованості професійних дій, підвищення кваліфікації та підвищення ступеня задоволеності своєю роботою є супервізорство, котре включає в себе підготовку соціального працівника, його подальший професійний ріст і профілактику професійних ризиків. Обов'язками соціального працівника-супервізора є сприяння підвищенню кваліфікації персоналу, рівня його знань, навичок і умінь; узгодженість конфліктів в поведінці, профілактика стресів, організація дозвілля, корпоративних заходів; підбір і постановка кадрів; плануванні соціальної роботи; підбір «команд»; розподіл обов'язків між членами команди; моніторинг; контроль; оцінка якості роботи соціального працівника.

Одна з провідних технологій соціальної роботи – соціальна адаптація – процес активного освоєння особистістю або групою нового для неї соціального середовища. Вона характеризує, з одного боку, процес взаємодії об'єкта соціальної роботи з соціальним середовищем, а з іншого – є відображенням певного результату соціальної роботи, який може виступати критерієм її ефективності. Тому розуміння сутності адаптивних процесів, їх механізму – необхідна умова професіоналізму соціального працівника.

Соціальну адаптацію – визначають як процес активного освоєння особистістю або групою нового для неї соціального середовища. У соціальній роботі адаптація розглядається як процес пристосування особистості (соціальної групи), що опинилася у СЖО до середовища життєдіяльності. Причиною цього в основному служить зміна соціального статусу особистості в результаті втрати роботи, виходу на пенсію, інвалідності, вимушеної міграції, різким погіршенням соціально-економічних обставин. Процес пристосування індивіда до нового середовища життєдіяльності передбачає виділення тих її сторін, властивостей і характеристик, до яких необхідно адаптуватися, перш за все, тобто об'єкта соціальної адаптації.

Соціальна адаптація, включає чотири ступені адаптованості особистості до нового соціального середовища:

- початкова стадія – стадія, коли індивід знає, як він повинен поводити себе в новому середовищі, але в своїй свідомості поки не визнає його цінностей і може навіть щось відкидати;
- друга стадія – це стадія терпимості, коли індивід і нове середовище проявляють взаємну терпимість до систем цінностей і зразків поведінки один одного;
- третя стадія – визнання і прийняття індивідом основних систем цінностей нового середовища при одночасному визнанні деяких цінностей індивіда його новим середовищем;
- четверта стадія – це асиміляція, тобто повний збіг систем цінностей індивіда і середовища.

Використання інноваційних технологій в соціальній сфері визначається перш за все необхідністю використання прийомів і методів інноваційної діяльності, в результаті якої

народжуються і отримують своє втілення нові науково-практичні ідеї, підходи, ініціативи. При цьому відбуваються позитивні якісні зміни в різних сферах суспільного життя, що призводить до раціонального використання матеріальних, духовних, соціальних та інших ресурсів.

Інноваційним методом соціальної роботи є інтегрований підхід у наданні соціальних послуг, що відчутно посилює їх ефективність завдяки покращеній скоординованості дій соціальних служб. У цьому відношенні слід відзначити впровадження нових проектів, що містять інноваційні підходи до реформування системи опіки над дітьми, до роботи із вразливими сім'ями [2]. Розвиток інтегрованого підходу до надання соціальних послуг уразливим сім'ям та дітям спрямований насамперед на забезпечення права дитини на сімейне виховання. Цей підхід передбачає надання комплексних соціальних послуг на основі оцінки потреб дітей і сімей, забезпечення активної участі клієнтів у плануванні й моніторингу соціальних послуг, залучення ресурсів громади до вирішення проблем дітей і сімей, подолання складних життєвих обставин. Успішна реалізація інтегрованого підходу здійснюється на принципах співпраці органів державного управління, закладів соціального захисту дітей та громадських організацій.

Перспективним є використання в практиці соціальної роботи такого інноваційного методу, як соціальне замовлення.

Соціальне замовлення – це комплексом правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя. Соціальне замовлення передбачає виділення державою коштів на основі конкурсного розгляду пропозицій щодо надання послуг недержавними організаціями щодо вирішення відповідних місцевих проблем [3]. Серед таких проблем можуть бути: соціальна допомога внутрішньо переміщеним особам; соціальна реабілітація учасників бойових дій; боротьба із бездомністю, дитячою безпритульністю та бездоглядністю; профілактика СНІДу, ВІЛ-інфекції та наркоманії; сприяння зайнятості та активному довголіттю людей похилого віку та ін.

Інноваційні технології в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді ЦСССДМ – представляють собою такі методи, прийоми інноваційної діяльності, які спрямовані на утворення та матеріалізацію нововведення в громаді міста, реалізацію таких ініціатив, які викликають саме якісні зміни в соціальному становищі дітей та молоді, приводять до оптимального використання ресурсів та формування нової норми соціальної роботи в службі. Соціальні інновації дозволяють центрам соціальним службам для сім'ї, дітей та молоді ЦСССДМ забезпечити розвиток центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в умовах внутрішньої ресурсної обмеженості та зовнішньої загальної конкуренції; розробити та послідовно реалізовувати програми надання легкодоступних, безкоштовних, професійних соціальних послуг за місцем проживання, у відкритому середовищі для сімей, дітей, молоді, їх батьків та за їх участю; систематично реалізовувати завдання розвитку базового та творчого рівнів соціальних працівників центрів соціальних служб сім'ї, дітей та молоді в умовах конкретних соціальних проблем.

Соціальні інновації досить різнопланові, що в першу чергу обумовлюється різноманітністю соціального життя дітей, молоді, їх батьків, громади міста. Використання нових методів та технологій при вирішенні конкретних проблем потребує їх модифікації та пристосування до специфіки районів міста, управління соціальними службами для молоді, ресурсів соціальної роботи з дітьми та молоддю, що в свою чергу обумовило використання та розвиток інноваційного методу, який ґрунтується на нових ідеях і принципах вирішення складних комплексних завдань.

За допомогою інноваційних соціальних технологій можна вчасно вирішувати соціальні конфлікти, запобігати соціальній напрузі, блокувати ризиковані ситуації, приймати та впроваджувати оптимальні управлінські рішення.

Отже, соціальні інновації повинні бути націлені на розв'язання найбільш актуальних проблем, що стоять перед державою і суспільством в забезпеченні соціального благополуччя і соціальних прав населення. Впровадження та використання інноваційних технологій у соціальній роботі сприятиме поліпшенню процесу надання соціальних послуг, розширенню можливостей стабілізації життя вразливих груп населення, вирішенню соціальних проблем суспільного розвитку.

Список використаних джерел

1. Мечников И. И. Этюды о природе человека. М.: Изд-во Академии наук СССР, 1961. 292 с.
2. Шепель В. М. Ортобиотика: слагаемые оптимизма. М.: Авиценна, ЮНИТИ, 1996.
3. Юматова Д. Б. Технология сохранения здоровья и жизненного оптимизма: Информ.-метод. материал. М.: ГУ Центр "Семья", 2004.
4. Плотинский Ю. М. Модели социальных процессов. М., 2006.
5. Александрова А., Чагин К., Рэймонд Страйк. Эффективность активных программ содействия занятости населения, реализуемых органами местного самоуправления. Программа «От пособия к зарплате» в России. – М: Институт экономики города, 2003. – 20 с.
6. Тюття Л. Т. Соціальна робота: Теорія і практика / Л. Т. Тюття, І. Б. Іванова – К. : ВМУРОЛ “Україна”, 2004. – 408.
7. Усманов Б. Ф. Социальная инноватика : учебное пособие. Изд.3-е, перераб. и дополн. / Б. Ф. Усманов – М. : Социум, 2015.
8. Дмитрієва Л. Державна сімейна політика і громадянське суспільство / Л. Дмитрієва. – К. : Главник, 2006. – 78 с.